

ZAŠTITA PRIVATNOSTI DJECE U VEČERNJEM LISTU I JUTARNJEM LISTU U 2013. GODINI U ODNOSU NA 2010. GODINU

Lana Ciboci

PRETHODNO PRIOPĆENJE / UDK 070.11(497.5):343.627, 070.16(497.5)-053.4, 316.77-053.4:303.64 / PRIMLJENO:
01.04.2014.

SAŽETAK *Dječja se prava u hrvatskim dnevnim novinama često krše. Pokazala su to istraživanja provedena 2010. i 2011. godine (Ciboci i dr., 2011; Vlainić, 2012). Od tada se u javnosti mnogo radilo na promociji dječjih prava i ukazivalo na nužnost njihova poštivanja, osobito u medijima, a pojačana je i pravna zaštita dječje privatnosti u medijima. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi je li se, u odnosu na prvo istraživanje provedeno 2010. godine, promijenila politika izvještavanja o djeci u najnakladnijim hrvatskim dnevnim novinama – Večernjem listu i Jutarnjem listu. Kako bi se utvrdilo poštuju li dnevne novine dječja prava te štite li identitet djece u slučajevima u kojima je to nužno radi zaštite djetetove dobrobiti, metodom kvantitativne analize sadržaja analizirani su svi prilogi o djeci koji su objavljeni u svim izdanjima Večernjeg lista i Jutarnjeg lista u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine. Uzorak je činilo 636 novinskih priloga. Istraživanjem je otkriveno da su 2013. godine analizirane dnevne novine kršile prava djece otkrivajući identitet djeteta u tekstu u slučajevima u kojima je on trebao biti zaštićen, ali ipak manje nego 2010. godine. Međutim, uočeno je jednako često otkrivanje identiteta djece na fotografijama u slučajevima u kojima bi on trebao biti zaštićen, ali i češće otkrivanje identiteta roditelja na fotografijama, u odnosu na 2010. godinu.*

KLJUČNE RIJEČI

DJECA, DJEČJA PRAVA, ZAŠTITA PRIVATNOSTI, DNEVNE NOVINE, VEČERNJI LIST, JUTARNJI LIST

Bilješka o autorici _____

Lana Ciboci :: doktorandica na Sveučilištu u Zagrebu, na Filozofskom fakultetu ::
lciboci@gmail.com

PRIVATNOST DJECE U MEDIJIMA

Mediji imaju važnu ulogu u promoviranju dječjih prava. Svojim priložima mogu upozoriti na kršenje ili zanemarivanje određenih dječjih prava, raditi na njihovoj promociji, ali isto tako često su upravo mediji ti koji svojim izvještavanjem krše osnovna dječja prava među kojima je i pravo na privatnost. „Pravo na zaštitu privatnosti jamči građanima da se njihov privatni život ne smije u medijima objavljivati bez njihova pristanka, osim u slučajevima kad je to opravdano višim interesima javnosti.“ (Zgrabljić Rotar, 2009: 38) Prema *Zakonu o medijima* (2004, 2011, 2013: članak 2.) pod pojmom „privatnost“ podrazumijeva se „osobni i obiteljski život, a prije svega život po vlastitom izboru i opredjeljenju“. Pravo na privatnost jedno je od najvažnijih ljudskih prava koje jamči *Ustav*, kao najviši pravni akt u Republici Hrvatskoj, ali i brojni međunarodni dokumenti, poput *Opće deklaracije o pravima čovjeka*, *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* i *Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima*, kao i hrvatski zakonski i podzakonski akti, među kojima su najvažniji *Zakon o medijima* (2004; 2011; 2013), *Zakon o elektroničkim medijima* (2009; 2011), *Kazneni zakon* (2011; 2012), *Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji* (2010; 2012), *Prekršajni zakon* (2007; 2013), *Zakon o sudovima za mladež* (2011; 2012; 2013) i *Zakon o obveznim odnosima* (2005; 2008; 2011). Važnu ulogu ima *Konvencija o pravima djeteta* (1990), najvažniji pravni akt kojim se štite prava djece. *Konvencija* ističe kako „niti jedno dijete ne smije biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u njegovu privatnost, obitelj, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled. Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.“ (1990: dio 1., članak 16.) *Konvencija* osobito naglašava važnost poštivanja privatnosti na svim razinama postupka protiv djeteta koje je „osumnjičeno ili optuženo, ili za kojega je utvrđeno da je prekršilo kazneni zakon“ (1990: dio 1., članak 40.). U tim se slučajevima zahtijeva da se s djetetom postupa na način koji je u skladu s promicanjem djetetova osjećaja dostojanstva i vrijednosti i koji uzima u obzir djetetovu dob i poželjnost promicanja njegova povratka u zajednicu. Postavlja se pitanje

kako osigurati pravo građana da šire i primaju različite ideje i informacije bitne za funkcioniranje i razvoj svakog demokratskog društva, a istodobno zaštititi njihovu privatnost od neopravdanog i neželjenog publiciteta. Kako, dakle, u otvorenom društvu, utemeljenome na slobodi izražavanja (i slobodi medija), očuvati i dragocjenu enklavu privatnosti pojedinca i zaštititi je od neopravdane (medijske) indiskrecije? (Alaburić, 2002: 1)

Kršenje prava na privatnost osobito zabrinjava kada su u pitanju djeca. Naime, upravo su djeca često objekt medijskog izvještavanja. Jedan od razloga svakako je činjenica što upravo prilozi o djeci i mladima izazivaju veliku pozornost, ali i suosjećanje javnosti. Budući da se djeca nisu sposobna sama obraniti i zaštititi svoja prava, „pitanje zaštite dječjih prava u medijima pitanje je odgovornosti novinara, urednika i nakladnika, roditelja i drugih skrbnika, državnih i civilnih tijela, grupa i pojedinaca koje mogu nadzirati, utjecati i formirati medijsku scenu u Hrvatskoj“ (Pravobranitelj za djecu, 2006: 96). Izvještavanje o djeci zahtijeva osobitu pozornost i odgovornost novinara koji uvijek, kada su djeca u pitanju, moraju paziti na djetetovu dobrobit i zaštititi njihov identitet u svim slučajevima u kojima bi ona bila ugrožena. Otkrivanje djetetove privatnosti može ugroziti djetetov razvoj, a utječe i na stvaranje slike koju dijete ima o sebi, ali i na njegov odnos sa socijalnom okolinom (Gabelica Šupljika, 2009: 31). Identitet djece svakako bi trebao biti zaštićen kada

se izvještava o djeci koja su žrtve, počinitelji ili svjedoci nasilnih i kriminalnih djela ili su to članovi njihove obitelji. Također, treba pripaziti i kada se izvještava o djeci i njihovim egzistencijalnim problemima kako djeca zbog medijskih priloga ne bi bila izvrgnuta napadima i poruzi vršnjaka. „Djeca su ranjiva te bi ih neprimjereno izlaganje u medijima moglo dodatno traumatizirati i negativno utjecati na njihov razvoj, potaknuti neželjene reakcije okoline, učiniti njihovu intimu dostupnom svima, izložiti ih traumatizirajućem vrednovanju, neugodnim komentarima, a možda i ugroziti njihovu sigurnost.“ (Pravobranitelj za djecu, 2007: 135) U Hrvatskoj postoji izvršna pravna zaštita djece u medijima. Unatoč tome dječja prava u medijima često se krše. Pokazalo je to i istraživanje iz 2010. godine (Ciboci i dr., 2011: 103-166). Rezultati istraživanja pokazali su da je identitet djece bio otkriven u 23,1 % novinskih priloga u kojima je trebao biti zaštićen. Osim čestog otkrivanja identiteta djece u tekstu, istraživanje je pokazalo da dnevne novine često identitet djece otkrivaju i na fotografijama, a čak 17,9 % slučajeva (*ibid.*). Od spomenutog su istraživanja prošle tri godine. Od tada se u javnosti puno raspravljalo o potrebi zaštite dječjih prava u medijima, održani su simpoziji na tu temu, provedena su i druga istraživanja, a pojačana je i pravna zaštita dječje privatnosti u medijima, prije svega novim *Kaznenim zakonom* (2011; 2012).

PRIKAZ DJECE U MEDIJIMA U ZEMLJAMA U REGIJI

Centar za prava djeteta iz Beograda je 2001. godine proveo istraživanje o prikazu djece u Srbiji. Istraživanjem su obuhvaćeni prilozi objavljeni u tisku, na radiju i televiziji u travnju i svibnju te godine. Analizirano je 170 brojeva petorih dnevnih novina, 172 sata televizijskog programa te 166 sati radijskog programa (Korać i Vranješević, 2005: 161-162). Rezultati istraživanja pokazali su da su djeca rijetko prisutna u medijima, osobito u terminima velike slušanosti, odnosno, ako govorimo o tiskanim medijima, na mjestima velike čitanosti. Djeca su najčešće prikazana kao pasivni akteri, u 72 % slučajeva, i to kao ugrožena bića ili žrtve nepovoljnih uvjeta (rata, siromaštva, nasilja, bolesti) te kao objekti zaštite odraslih. Djeca se kao aktivni akteri najčešće prikazuju u kontekstu igre i zabave, postizanja uspjeha ili počinjenja nasilnih djela. Osim što su djeca rijetko predmet medijskog izvještavanja, rijetko im se pruža prilika da svoje stavove i mišljenja iznesu u javnosti. Rezultati istraživanja pokazali su da su iskazi djece najčešći na televiziji, ali u samo 16 % slučajeva, dok su u tiskanim medijima oni zabilježeni u tek 3 % slučajeva. Daleko je najgora situacija na radiju gdje je iskaz djece zabilježen u samo jednom slučaju. Istraživanje je pokazalo i da se o dječjim pravima u srbijanskim medijima gotovo uopće ne izvještava.

U Bosni i Hercegovini 2010. godine objavljeno je istraživanje o novinarskim priložima o djeci u tiskanim medijima i središnjim televizijskim informativnim emisijama.¹ Istraživanje su u razdoblju od 1. travnja 2009. do 14. ožujka 2010. godine proveli Medijske inicijative / Media Plan i UNICEF.² Analizirani su isključivo prilozi o djeci. U dnevnim novinama zabilježena su 4 563 takva priloga. Rezultati istraživanja pokazali su da je, kad su prilozi o djeci u pitanju, obrazovanje najčešće zastupljena tema. Mediji su izvještavali o upisima u školu, problemima s besplatnim udžbenicima, materijalnim problemima škola, ali i uspjesima

¹ Analizirane su trinaestore dnevne novine, zatim 10 tjednih i periodičnih magazina te središnje informativne emisije 10 televizijskih postaja.

² Istraživanje je dostupno na stranici http://www.unicef.org/bih/ba/media_14637.html (15.03.2014.).

pojedinih škola i njihovih učenika. Veliku su pozornost u analiziranom razdoblju bosansko-hercegovački mediji posvetili i zdravlju djece, djeci s posebnim potrebama te zlostavljanjima djece. U tri četvrtine priloga u dnevnim novinama i magazinima zabilježen je tek jedan izvor informacija, što je za objektivno i nepristrano novinarstvo neprihvatljivo. U televizijskim informativnim priložima zabilježeno je korištenje većeg broja izvora u priložima. U tiskanim medijima dominiraju pozitivni, a u televizijskim informativnim emisijama negativni sadržaji (Medijske inicijative / Media Plan, UNICEF, 2010: 34).³

Do sličnih su rezultata došli i u Crnoj Gori. Istraživanje provedeno u ožujku 2011. godine pokazalo je da analizirane dnevne novine djecu često koriste kao sredstvo za povećanje naklade (Jelić i Ružić, 2007: 46). Ukupno su analizirana 373 priloga. Osim o seminarima u osnovnoj i srednjoj školi, gostovanjima umjetnika i sportaša, analizirani su mediji često izvještavali i o talentiranju djece. Istraživanjem je utvrđeno često otkrivanje identiteta djece, osobito u priložima o siromašnoj djeci. Analizom je zabilježen veliki postotak senzacionalističkih naslova, čak i u pozitivnim tekstovima o djeci. Najčešći izvori informacija je osoblje dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola, dok su socijalni radnici i stručnjaci za dječja prava „rijetki izvori informacija, iako su najkompetentniji da govore o djeci i dječjim problemima“ (*ibid.*). Kao i u srbijanskim medijima, djeca su u crnogorskim medijima najčešće prikazana kao pasivni sudionici projekata u vrtićima i školama te su uglavnom neimenovana. U slučajevima nesreća ili vršnjačkog nasilja imenovana su inicijalima (*ibid.*, 47).

PRIKAZ DJECE U HRVATSKIM MEDIJIMA

Prvo istraživanje o prikazu djece u hrvatskim medijima proveli su polaznici Komunikološke škole Matice hrvatske i Ured pravobraniteljice za djecu 2010. godine. Do današnjih je dana to ostalo najopsežnije istraživanje o djeci u hrvatskim medijima. Analizirana su sva izdanja sedmorih hrvatskih dnevnih novina u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2010. godine – *Večernji list*, *Jutarnji list*, *Vjesnik*, *24 sata*, *Novi list*, *Glas Slavonije* i *Slobodna Dalmacija*. Ukupno su analizirana 3 453 novinska priloga. Istraživanje je pokazalo da dnevne novine o djeci najčešće izvještavaju u negativnom kontekstu – šest od deset dominantnih tema odnosilo se na priloge negativnog karaktera: nasilje i zlostavljanje među djecom i nad djecom, seksualna zlostavljanja, kriminalne i prekršajne aktivnosti koje su počinila djeca, nesretni slučajevi i maloljetnička prostitucija (Ciboci i dr., 2011: 117-124). O dječjim se pravima izvještavalo u tek 5,5 % priloga. Najviše se izvještavalo o dječjim osobnim pravima, pravosudnozaštitnim pravima, obrazovnim pravima te o socijalnim pravima djece. Pri izvještavanju o djeci prevladavali su jednostrani izvori informacija, u 60,5 % slučajeva, dok su sama djeca vrlo rijetko bila izvori informacija, u tek 7,3 % slučajeva. Najzastupljeniji izvori informacija o djeci bili su roditelji (20,2 %), zatim policija (11,4 %), bolničko osoblje (6,7 %) i političari (5,3 %) (*ibid.*, 124-133).

Do sličnih je rezultata istraživanja došla i Marta Vlainić analizirajući 404 priloga objavljena u *Jutarnjem listu* i *Večernjem listu* u veljači 2011. godine. Jednostavne novinske vrste,

³ „Pozitivan sadržaj bi, na primjer, bio u slučaju kada je objavljen tekst o tome da je Gradska uprava Sarajeva donijela odluku da sa 20 000 maraka snosi troškove ljetovanja štićenika doma na Bjelavama. Negativan bi bio da je otac pretukao pedofila koji je bludnično nad djevojčicom.“ (Medijske inicijative / Media Plan, UNICEF, 2010: 24)

jednostrani izvori, roditelji kao glavni izvori informacija, kršenje dječjih prava (poput prava na privatnost), najčešće izvještavanje o kriminalnim aktivnostima počinjenima nad djecom i kulturne teme te dobra grafička opremljenost priloga glavni su nalazi istraživanja (Vlainić, 2012: 33-59).

Zaštita identiteta djece u hrvatskim medijima

Dosadašnja istraživanja o zaštiti identiteta djece u hrvatskim medijima pokazala su da se identitet djece često razotkriva, čak i u slučajevima u kojima bi on trebao biti zaštićen radi zaštite djetetove dobrobiti. Spomenuto istraživanje iz 2010. godine pokazalo je da se identitet djece otkriva u gotovo četvrtini slučajeva (u 23,1 % članaka) u kojima bi on trebao biti zaštićen. Identitet djece najčešće su otkrivali novinari *Glasa Slavonije*, u čak 32,1 % slučajeva. „lako je trebao biti zaštićen, identitet djece u *Slobodnoj Dalmaciji* otkriven je u 25 % slučajeva, u *Jutarnjem listu* u 24,1% slučajeva, u *24 sata* u 23,9 %, u *Novom listu* u 21,3 %, u *Vjesniku* u 21,1 % te u *Večernjem listu* u 18,2 % slučajeva.“ (Ciboci i dr., 2011: 154) Autori su istraživanjem utvrdili da mediji često ne otkrivaju izravno identitet djeteta, već u prilozi daju dovoljno informacija, primjerice naziv škole ili vrtića koje dijete polazi, mjesto i ulicu stanovanja te pojedinosti o članovima uže obitelji na temelju kojih se može utvrditi djetetov identitet. Izravno je djetetov identitet (puno ime i prezime) bio otkriven u 40,6 % slučajeva. Osim čestog otkrivanja identiteta djece u tekstu, dnevne novine identitet djece često otkrivaju i na fotografijama, u čak 17,9 % slučajeva. Najviše je takvih slučajeva zabilježeno u *24 sata*, *Jutarnjem listu* i *Glasi Slavonije*, dok ih je najmanje zabilježeno u *Vjesniku* i *Novom listu*. Do sličnih je rezultata došla i Marta Vlainić. Analizom 404 članka objavljena u *Večernjem listu* i *Jutarnjem listu* u veljači 2011. godine zaključila je da su analizirane novine u 13 % slučajeva prekršile djetetovo pravo na privatnost otkrivši njegovo ime, prezime i dob (Vlainić, 2012: 50). 62 % takvih članaka objavljeno je u *Jutarnjem listu*, a 38 % u *Večernjem listu* (*ibid.*).

CILJ I METODA ISTRAŽIVANJA

Okosnica istraživanja bilo je sljedeće pitanje: Štite li *Jutarnji list* i *Večernji list* privatnost djece u slučajevima u kojima je to nužno radi zaštite djetetove dobrobiti? Glavna je zadaća istraživanja bila ispitati način izvještavanja *Jutarnjeg lista* i *Večernjeg lista* o djeci te analizirati krše li *Jutarnji list* i *Večernji list* privatnost djece. Istraživanjem je analizirano štite li navedene novine identitet djece u tekstu i opremi priloga u slučajevima u kojima su djeca žrtve, počinitelji ili svjedoci nasilnih djela ili su to njihovi roditelji. Glavni je cilj istraživanja utvrditi je li se, u odnosu na prvo istraživanje provedeno 2010. godine,⁴ promijenila politika izvještavanja o djeci u najnakladnijim hrvatskim dnevnim novinama – *Jutarnjem listu* i *Večernjem listu*, odnosno poštuju li dnevne novine češće pravo djece na privatnost te štite li njihov identitet u slučajevima u kojima je to potrebno radi zaštite djetetove dobrobiti. Iz navedenih su ciljeva istraživanja proizašle četiri hipoteze.

⁴ Kako bi se rezultati u potpunosti mogli uspoređivati, koristit će se rezultati analize prvih šest mjeseci 2010. godine zato što je isto razdoblje analizirano i 2013. godine.

Polazna hipoteza istraživanja bila je:

H1: *Večernji list* i *Jutarnji list* češće otkrivaju identitet djece u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine u odnosu na isto razdoblje 2010. godine.

Specifične hipoteze istraživanja bile su:

H2: *Večernji list* i *Jutarnji list* u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine izvještavaju o djeci češće nego u istom razdoblju 2010. godine.

H3: *Večernji list* i *Jutarnji list* u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine otkrivaju identitet djece i njihovih roditelja na fotografijama češće nego u istom razdoblju 2010. godine.

H4: *Večernji list* i *Jutarnji list* u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine otkrivaju identitet djece u tekstu češće nego u istom razdoblju 2010. godine.

Na temelju postavljenih hipoteza oblikovana je matrica čije su kategorije bile podijeljene na dva dijela. Prvi dio matrice činile su kategorije o zaštiti identiteta djece na fotografijama. Analizirana je grafička oprema, broj fotografija u prilogu, prikaz djece na dominantnoj fotografiji, odgovara li djetetova fotografija sadržaju teksta te način zaštite identiteta djeteta i roditelja ili članova uže obitelji na fotografijama. Drugi dio matrice činile su kategorije o zaštiti identiteta djeteta i roditelja ili članova uže obitelji u tekstu, načinu zaštite te kategorija o otkrivanju pojedinosti iz djetetova života koje bi mogle otkriti njegov identitet.

Budući da su djeca najslabiji članovi društva koji nisu sposobni sami zaštititi svoja prava, tu ulogu moraju preuzeti ostali članovi društva, pa tako i mediji. Za stvaranje konkretnih medijskih politika, koje bi djelovale u interesu prije svega djece i mladih, potrebna su kontinuirana istraživanja koja će analizirati kako mediji izvještavaju o djeci te poštuju li njihovu privatnost u slučajevima u kojima bi ona trebala biti zaštićena. Rezultati istraživanja bit će korisni stručnoj javnosti, ali i samim medijima da ih se upozori na problem zaštite privatnosti djece u medijima, kao i da se upozori na posljedice kršenja njihove privatnosti. Navedeno će istraživanje pomoći i roditeljima i drugima koji sudjeluju u odgoju djece kako bi znali u kojim je slučajevima potrebno zaštititi identitet djece kako bi se zaštitila njihova dobrobit.

Uzorak

Istraživanjem su analizirane hrvatske dnevne novine s najvećom nakladom – *Večernji list* i *Jutarnji list*.⁵ Navedene su novine odabrane zato što su „visokonakladne dnevne novine 'nosilac sveopćeg informiranja građana iz zemlje, svijeta te s raznih specifičnih područja života, rada i stvaralaštva. [...] One su zbog svega toga vrlo važan faktor u formiranju javnog mnijenja.'“ (Plenković, 1993: 152, prema Labaš i Ciboci, 2011: 12). Uz središnje informativne televizijske vijesti smatra se da upravo one svojim priložima najviše utječu na stvaranje mišljenja i stavova građana, na njihovu percepciju društvenih promjena i događaja.

⁵ Prema podacima Hrvatske gospodarske komore (www.hgk.hr) *Večernji list* imao je prosječnu prodajnu nakladu od 62 494 primjerka, a *Jutarnji list* imao je prosječnu nakladu od 58 948 prodanih primjeraka. *24 sata*, dnevne novine s najvećom nakladom (125 194 prodana primjerka) nisu analizirane jer je riječ o tabloidu, a cilj je ovog istraživanja analizirati zaštitu dječjih prava u ozbiljnim dnevnim novinama.

Osnovna jedinica analize bio je novinski prilog. Pod novinskim priložima podrazumijeva- ni su svi novinarski sadržaji u dnevnim novinama (vijesti, izvještaji, fotovijesti, reportaže, komentari, kolumne, osvrti itd.), izuzev oglasa. Osim samog teksta novinskih priloga, ana- lizirana je i oprema priloga – naslovi (nadslov, podnaslov, međunaslovi, glavni naslov) i grafička oprema. Analizirani su svi novinski priloci o djeci, neovisno o tome jesu li djeca bila glavni ili sporedni akteri, koji su objavljeni u svim izdanjima *Večernjeg lista* i *Jutarnjeg lista* u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine. Ukupno je selektirano i analizirano 636 novinskih priloga od čega 397 priloga *Večernjeg lista* i 239 priloga *Jutarnjeg lista*.⁶

Metoda

Istraživanje je provedeno metodom kvantitativne analize sadržaja koju je Ole R. Holsti (1969: 14) opisao kao metodu u kojoj se zaključci o promatranoj pojavi donose na temelju objektivne i sistematične analize karakteristika promatrane pojave. Analiza sadržaja jest „metoda za klasificiranje i kvantificiranje raznih verbalnih i neverbalnih poruka u najširem smislu riječi, prema njihovim sadržajnim i formalnim karakteristikama, a u skladu s una- prijed utvrđenim općim pravilima“ (Zvonarević, 1981: 148). Klaus Krippendorf (2004: 413) navodi šest pitanja na koja bi trebala odgovoriti svaka analiza sadržaja: što se analizira (koji podaci), kako su definirani, kakav je uzorak, u kojem su kontekstu analizirani podaci, koje su granice/prepreke analize te koji je glavni cilj zaključka istraživanja. Paul Lazarsfeld i Bernard Berelson (prema Plenković, 1993: 225) smatrali su da se analiza sadržaja može provesti s tri različita stajališta: sa stajališta pojedinih karakteristika sadržaja, sa stajališta autora samih tekstova i sa stajališta publike koja se koristi tim sadržajima. Istraživanjem pojedinih karakteristika sadržaja, ističe Mladen Zvonarević (1981: 148), mogu se uočiti trendovi u sadržaju poruke, otkriti razlike u sadržaju poruke, otkriti propagandne tehnike koje su upotrijebljene u nekoj poruci, otkriti stilističke karakteristike poruke i dr. Istraživa- nje sa stajališta autora tekstova koristi se za „utvrđivanje namjera i drugih karakteristika tvorca poruke (što se plasiranjem poruke želi postići), za utvrđivanje psihološkog stanja pojedinca i grupa, za otkrivanje opsega propagande (dokle sežu granice i mogućnosti propagande putem sredstava javnog informiranja) i za prikupljanje obavještajnih podata- ka“ (Plenković, 1993: 226). Sa stajališta publike analizom sadržaja mogu se utvrditi interesi, stavovi, uvjerenja i reakcije publike na plasirane poruke.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zaštita identiteta djece na fotografijama

Rezultati istraživanja pokazali su da analizirane dnevne novine najčešće štite identitet djece u slučajevima u kojima je to potrebno, u 37,4 % priloga.⁷ To su svi oni slučajevi u kojima su djeca žrtve, počinitelji i svjedoci nasilja, zlostavljanja i kriminalnih djela ili su to

⁶ U istom je razdoblju 2010. godine u tim dnevnim novinama objavljeno 715 priloga, od čega 515 priloga u *Večernjem listu* i 200 priloga u *Jutarnjem listu*.

⁷ U prvih šest mjeseci 2010. godine djetetov je identitet bio zaštićen u 41,7 % priloga. Otkriven je u 33,3 % priloga, no riječ je o tzv. afirmativnim priložima o dječjim uspjesima i postignućima te humanitarnim akcijama. Te je godine u analiziranom razdoblju zabilježeno 16,7 % priloga u kojima je identitet djeteta trebao biti zaštićen, no, nažalost, nije bio. U 8,3 % priloga identitet je bio otkriven, no koderima je bilo teško odrediti radi li se o slučajevima u kojima identitet djeteta smije biti otkriven ili ne.

članovi njihove obitelji. U svim tim slučajevima fotografije ne bi trebale otkrivati djetetov identitet.⁸

Tablica 1. Zaštita identiteta djece na fotografijama

	2010.		2013.		Statistička značajnost
	f	%	f	%	
Identitet djeteta nije zaštićen jer to nije ni potrebno	76	33,3	42	22,5	$\chi^2=9.80$, $ss=1$, $p<0.01$
Identitet djeteta je zaštićen jer je to potrebno	95	41,7	70	37,4	$\chi^2=3.79$, $ss=1$, $p=0.052$
Identitet djeteta nije zaštićen iako je to potrebno	38	16,7	45	24,1	$\chi^2=0.59$, $ss=1$, $p>0.05$
Teško je odrediti	19	8,3	30	16	-

Hi-kvadrat test upućuje na postojanje značajne razlike u zaštiti identiteta djece u slučajevima kada je to potrebno u 2013. godini u odnosu na 2010. godinu ($\chi^2=3.79$, $ss=1$, $p=0.052$). Vrijednost „p“ pokazuje rubnu vrijednost za zadovoljavanje kriterija statističke značajnosti, no u ovom slučaju smatrat ćemo da razlika postoji. U obzir treba uzeti i da nisu analizirani novinski prilogi iz cijele godine, već samo iz prvih šest mjeseci te je vjerojatno da bi razlika bila statistički značajna ukoliko bi uzorak analiziranih priloga bio veći. Hi-kvadrat test pokazao je i postojanje statistički značajne razlike ($\chi^2=4.74$, $ss=1$, $p<0.05$) u zaštiti identiteta djece u novinskim prilozima *Večernjeg lista*, pri čemu *Večernji list* češće štiti identitet djeteta kada je to potrebno u 2010. godini u odnosu na 2013. godinu. Hi-kvadrat test pokazao je da se u *Jutarnjem listu* podjednako štiti identitet djeteta kada je to potrebno ($\chi^2=0.22$, $ss=1$, $p>0.05$) u 2010. i u 2013. godini. Najčešći oblik zaštite su fotografije djece s leđa koje u potpunosti štite njihov identitet. Takve su fotografije zabilježene u 45,7 % slučajeva. U *Jutarnjem listu* je takav način zaštite korišten u 58,8 % priloga, a u *Večernjem listu* u 33,3 % slučajeva. Osim fotografijama na kojima su djeca uslikana s leđa, *Večernji list* najčešće štiti identitet djece fotografijama na kojima su djeca zaštićena na način da je njihovo lice prekriveno kapom ili je riječ o fotografijama koje su uslikane u mraku. Takav je način zaštite u *Večernjem listu* korišten u 25 % priloga. Osim fotografijama djece s leđa, *Jutarnji list* najčešće štiti identitet djece tako da im zamagli cijelo lice. Zabilježeno je 20,6 % takvih priloga u *Jutarnjem listu* i 27,8 % priloga u *Večernjem listu*. Osim navedenog, analizirane su novine u 10 % priloga štatile identitet djece crnom trakom preko očiju ili zamagljenim očima, pri čemu je u *Večernjem listu* takav način zaštite korišten u 13,9 % slučajeva, a u *Jutarnjem listu* u 5,9 % priloga.⁹

Analizom je zabilježeno i 22,5 % priloga u kojima je identitet djece bio otkriven, ali budući da je riječ o afirmativnim prilozima u kojima se najčešće govori o dječjim posti-

⁸ Analizirano je 187 novinskih priloga. Analizirani su svi prilogi u kojima su se nalazile fotografije koje su prikazivale djecu, a ne samo prilogi koji su prikazivali djecu na dominantnim fotografijama.

⁹ U prvih šest mjeseci 2010. godine najčešći je oblik zaštite bilo zamagljenje cijelog djetetova lica, u čak 39,6 % priloga. U 35,4 % priloga korištene su fotografije djeteta s leđa, dok su u 10,4 % priloga urednici zamaglili djetetove oči ili su ih prekrili crnim trakama. U 14,6 % priloga korišteni su drugi oblici zaštite, poput naočala, fotografija djetetova pogleda u tlo ili fotografije djeteta u mraku. Dok su u *Večernjem listu* u istom postotku korištene fotografije djeteta s leđa i zamagljenog lica (36,8 % : 36,8 %), kao najčešći oblici zaštite, u *Jutarnjem listu* urednici su češće štitali identitet djeteta tako da su mu zamaglili cijelo lice (43,6 %), nego što su objavljivali fotografije djeteta s leđa (33,3 %).

gnućima i sudjelovanjima na kulturnim i sportskim manifestacijama, njihov identitet nije ni trebao biti zaštićen.

U 24,1 % priloga identitet djece nije bio zaštićen, a trebao je biti. Riječ je o gotovo trećini priloga (opremljenih novinskim fotografijama) u kojima su objavljene fotografije djeteta koje bi mogle naštetiti djetetu. Hi-kvadrat test pokazao je da u 2010. i 2013. godini *Jutarnji list* i *Večernji list* podjednako često nisu štitili identitet djeteta iako je to bilo potrebno ($\chi^2=0.59$, $ss=1$, $p>0.05$). Dok u 2010. godini *Večernji list* češće nije zaštitio identitet djeteta kada je to bilo potrebno u odnosu na *Jutarnji list* ($\chi^2=8.53$, $ss=1$, $p<0.01$), hi-kvadrat test je pokazao da u 2013. godini i *Večernji list* i *Jutarnji list* podjednako često nisu zaštitili identitet djeteta kada je to bilo potrebno ($\chi^2=0.56$, $ss=1$, $p>0.05$).

Tablica 2. Roditelji i članovi obitelji na fotografijama

	2010.		2013.		Statistička značajnost
	f	%	f	%	
Da	40	25,3	71	16,1	$\chi^2=7.53$, $ss=1$, $p<0.01$
Ne	106	67,1	356	80,9	-
Teško je odrediti	12	7,6	13	3,0	-

Od 440 novinskih priloga opremljenih fotografijama, roditelji i članovi obitelji nalazili su se na 16,1 % priloga, točnije u 71 novinskom prilogu, dok je u 3 % priloga (njih 13) bilo teško odrediti prikazuje li fotografija djetetove roditelje ili članove obitelji. U 2013. godini statistički značajno češće se u priložima pojavljuje fotografija koja prikazuje roditelja ili člana obitelji ($\chi^2=7.53$, $ss=1$, $p<0.01$). Daljnjom analizom tih 84 priloga, uočeno je da analizirane dnevne novine u 2013. godini najčešće nisu štitile identitet roditelja i članova obitelji. Analizom je uočeno 40,5 % takvih priloga.¹⁰ Zabilježeno je 27,4 % slučajeva u kojima je identitet roditelja bio otkriven, ali je bilo teško odrediti je li ga bilo potrebno zaštititi, odnosno jesu li mediji naškodili djetetu objavom identiteta roditelja i članova obitelji na fotografijama. U 20,2 % priloga identitet roditelja također je bio otkriven, ali radilo se o tzv. afirmativnim priložima, odnosno priložima u kojima su mediji pisali o dječjim postignućima i sudjelovanjima u obrazovnim, kulturnim i sportskim manifestacijama u kojima nije bilo potrebno zaštititi njihov identitet. Identitet roditelja i članova obitelji zaštićen je u 11,9 % priloga. Uočene su razlike u zaštiti identiteta roditelja i članova uže obitelji u analiziranim dnevnim novinama. Dok je u *Večernjem listu* identitet roditelja i članova obitelji bio otkriven u 44,7 % priloga u kojima je on trebao biti zaštićen, u 29,8 % priloga mediji su objavili njihov identitet, ali bilo je teško odrediti radi li se o slučajevima u kojima identitet roditelja i članova smije biti otkriven. U 17 % slučajeva otkrili su identitet roditelja i članova obitelji, a radilo se o afirmativnim priložima. Tek su u 8,5 % priloga zaštitili njihov identitet, a time i identitet djeteta. I u *Jutarnjem listu* zabilježeno je najviše priloga u kojima je identitet roditelja i članova obitelji bio otkriven iako je trebao biti zaštićen (35,1 %),

¹⁰ Tijekom 2010. godine roditelji i članovi obitelji nalazili su se na 25,3 % priloga, točnije u 40 novinskih priloga, dok je u 7,6 % priloga (njih 12) bilo teško odrediti prikazuje li fotografija djetetove roditelje ili članove obitelji.

a u 24,3 % identitet je bio otkriven, ali bilo je teško odrediti jesu li urednici objavom tih fotografija naškodili djetetu. Isti je postotak slučajeva u kojima je identitet bio otkriven, ali radilo se o tzv. afirmativnim prilozima. Identitet roditelja i članova obitelji bio je zaštićen u 16,2 % priloga.

Najčešći način zaštite identiteta roditelja i članova obitelji jesu fotografije slikane s leđa osobe koje u potpunosti onemogućuju otkrivanje identiteta osobe koja se nalazi na fotografiji. Takve su fotografije zabilježene u 50 % priloga. U jednakom je broju priloga (20 %) korišteno zamagljeno cijelo lice roditelja i članova obitelji i drugi načini zaštite, poput već spomenutih fotografija uslikanih u mraku ili s kapama na glavi. U *Večernjem listu* najčešće se koriste drugi načini zaštite (osim crnih traka preko očiju, zamagljenih očiju i cijelog lica te fotografija roditelja i članova obitelji s leđa), u čak polovici analiziranih priloga, a u *Jutarnjem listu* je najčešći način zaštite njihova identiteta fotografiranje s leđa. U *Večernjem listu* nije zabilježen ni jedan slučaj takvog načina zaštite identiteta, kao što u *Jutarnjem listu* nije zabilježen ni jedan prilog u kojem su fotografije roditelja i članova obitelji bile zaštićene crnom trakom preko očiju ili zamagljenim očima. Rezultati istraživanja pokazali su i da su analizirane dnevne novine u 4,8 % priloga¹¹ objavile fotografije kuće, škole, vrtića ili druge ustanove koja bi mogla otkriti djetetov identitet.

Zaštita identiteta djece u tekstu

U slučajevima u kojima su analizirane novine izvještavale o konkretnoj djeci, rezultati su pokazali da su novine štatile identitet djece u 65,9 % slučajeva.¹² U 2010. godini novine su češće štatile identitet djeteta kada je to bilo potrebno u odnosu na 2013. godinu ($\chi^2=7.32$, $ss=1$, $p<0.01$). U odnosu na *Jutarnji list*, *Večernji list* je u 2010. godine ($\chi^2=40.71$, $ss=1$, $p<0.01$) i 2013. godine ($\chi^2=14.52$, $ss=1$, $p<0.01$) češće štatio identitet djeteta kada je to bilo potrebno. Najčešći način zaštite identiteta djeteta u tekstu je nespominjanje njegova imena te nenavođenje njegovih inicijala. Naime, u 87,8 % priloga u kojima su analizirane dnevne novine štatile identitet djece korišten je taj način zaštite. Čest oblik zaštite jest i korištenje samo djetetova imena, bilo pravog ili izmišljenog. Takav je način zaštite u *Jutarnjem listu* korišten u 11,8 % priloga, a u *Večernjem listu* u 5,4 % priloga. Osim navedenog, mediji identitet djece štite i navođenjem inicijala imena i prezimena djeteta. U *Jutarnjem listu* zabilježeno je 5,9 %, a u *Večernjem listu* 4,6 % takvih priloga.

Zabilježeno je i 14,3 % slučajeva u kojima je, radi zaštite djetetove dobrobiti, identitet djeteta trebao biti zaštićen, ali nije. U 2010. godini, u odnosu na 2013. godinu, identitet djeteta češće nije bio zaštićen iako je to bilo potrebno ($\chi^2=29.88$, $ss=1$, $p<0.01$). Dok u 2010. godini *Večernji list*, u odnosu na *Jutarnji list*, češće nije štatio identitet djeteta iako je to bilo potrebno ($\chi^2=4.52$, $ss=1$, $p<0.05$), u 2013. godini *Večernji list* i *Jutarnji list* podjednako često nisu štitali identitet djeteta iako je to bilo potrebno.

¹¹ Pri čemu se misli samo na one priloge koji su bili opremljeni grafičkom opremom.

¹² U prvih šest mjeseci 2010. godine identitet djeteta u tekstu bio je zaštićen u 55,5 % priloga. Zabilježeno je i 13,3 % priloga u kojima je identitet djeteta bio otkriven, ali radilo se o slučajevima u kojima je, zbog pozitivne tematike priloga, identitet djeteta smio biti otkriven. U 7,6 % priloga koderima je bilo teško odrediti radi li se o slučajevima u kojima identitet djeteta smije biti otkriven ili ne – to su svi tzv. granični slučajevi. U 23,5 % priloga identitet djeteta bio je otkriven iako se radilo o slučajevima u kojima je on trebao biti zaštićen. U *Večernjem listu* zabilježeno je 20,1 %, a u *Jutarnjem listu* 31,5 % takvih priloga. U *Večernjem listu* zabilježeno je 54,9 % priloga u kojima je identitet djeteta bio zaštićen, dok je u *Jutarnjem listu* zabilježeno 57 % takvih priloga. U *Večernjem listu* zabilježeno je puno više priloga u kojima je identitet djeteta bio otkriven u tzv. pozitivnim primjerima izvještavanja o djeci nego u *Jutarnjem listu* (15,2 % : 8,7 %).

Tablica 3. Zaštita identiteta djece u tekstu novinskih priloga

	2010.		2013.		Statistička značajnost
	f	%	f	%	
Identitet djeteta nije zaštićen jer to nije ni potrebno	66	13,3	42	12,8	$\chi^2=5.33$, $ss=1$, $p<0.05$
Identitet djeteta je zaštićen jer je to potrebno	276	55,5	216	65,9	$\chi^2=7.32$, $ss=1$, $p<0.01$
Identitet djeteta nije zaštićen iako je to potrebno	117	23,5	47	14,3	$\chi^2=29.88$, $ss=1$, $p<0.01$
Teško je odrediti	38	7,6	23	7	-

Postoje i mnogi slučajevi u kojima identitet djece u medijima smije biti otkriven. To su oni slučajevi u kojima se izvještava o dječjim postignućima, o djeci koja su sudionici različitih kulturnih i sportskih manifestacija, humanitarnim akcijama, odnosno u svim onim slučajevima u kojima se objavom djetetova identiteta ne ugrožava njegova dobrobit. Zabilježeno je 12,8 % takvih priloga u analiziranom razdoblju.

Tablica 4. Načini otkrivanja identiteta djece u tekstu novinskih priloga

	2010.		2013.	
	f	%	f	%
Identitet djeteta u tekstu otkriven je navođenjem punog imena (ili inicijala imena) i puno prezimena djeteta.	106	48	68	60,7
Identitet djeteta u tekstu otkriven je navođenjem imena njegovih roditelja ili članova uže obitelji.	140	63,3	80	70,8
Identitet djeteta u tekstu otkriven je navođenjem škole/vrtića kojeg dijete pohađa.	88	39,8	49	43,8

U slučajevima u kojima je identitet djeteta bio otkriven, istraživanje je pokazalo da su *Večernji list* i *Jutarnji list* u 60,7 % priloga¹³ otkrili identitet djeteta navođenjem punog imena i prezimena djeteta ili inicijala imena i punog prezimena. Zabilježeno je 6,3 % priloga u kojima je identitet djeteta bio otkriven (navođenjem punog imena i prezimena djeteta ili inicijala imena i punog prezimena) u opremi priloga, odnosno u nadnaslovu, naslovu ili podnaslovu priloga. U 70,8 % priloga su navođenjem punog imena i prezimena ili inicijala imena i punog prezimena otkrili identitet roditelja i članova obitelji. U 6 % priloga identitet roditelja i članova obitelji otkriven je (navođenjem punog imena i prezimena djeteta ili inicijala imena i punog prezimena) u opremi priloga.¹⁴

Iako mediji ponekad zaštite identitet djece tako da ne spominju njegovo ime ili navode samo inicijale, često otkriju druge podatke koji omogućuju identifikaciju djeteta, bilo da se radi o navođenju mjesta u kojem dijete živi, škole koju polazi ili da izravno otkriju

¹³ Od 112 priloga u kojima je djetetov identitet bio otkriven.

¹⁴ U prvih šest mjeseci 2010. godine u prilogima u kojima je identitet djeteta bio otkriven (riječ je o 221 prilogu) u 48 % priloga identitet djeteta bio je otkriven navođenjem djetetova punog imena i prezimena. U *Večernjem listu* zabilježeno je 51,6 %, a u *Jutarnjem listu* 39,1 % takvih priloga. Rezultati istraživanja pokazali su da su analizirane hrvatske dnevne novine često, u 63,3 % priloga, otkrile i identitet roditelja i članova uže obitelji navođenjem njihovih punih imena i prezimena. U *Večernjem listu* zabilježeno je 65 %, a u *Jutarnjem listu* 59,4 % takvih priloga.

identitet roditelja i članova uže obitelji. Tako su u 43,8 % priloga¹⁵ naveli školu, odnosno vrtić koje dijete pohađa.¹⁶ U 77,7 % priloga¹⁷ naveli su naziv mjesta u kojem dijete živi. U *Večernjem listu* zabilježeno je 87,3 %, a u *Jutarnjem listu* 65,3 % takvih slučajeva.¹⁸

Rasprava

Rezultati istraživanja provedenog u prvih šest mjeseci 2013. godine pokazuju da *Večernji list* i *Jutarnji list*, u odnosu na 2010. godinu, češće štite identitet djece u tekstu, ali i da jednako često ne štite identitet djece na fotografijama u slučajevima u kojima bi on trebao biti zaštićen. U 2013. godini zabilježeno je češće otkrivanje identiteta roditelja na fotografijama.

U razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. zabilježeno je 636 priloga o djeci u *Večernjem listu* i *Jutarnjem listu*. U istom je razdoblju 2010. godine u tim dnevnim novinama objavljeno 715 priloga, čime nije potvrđena jedna od postavljenih hipoteza. Manji broj priloga o djeci ukazuje na tendenciju pada izvještavanja o djeci, što nije dobro jer se djecu na taj način ignorira i marginalizira. Budući da je u 2013. godini objavljen čak 81 prilog o zdravstvenom/seksualnom odgoju u školama, tema u kojoj su djeca, zbog oštre rasprave među stručnjacima, Crkvom i zainteresiranom javnošću, tek sekundarni akteri, uočava se velika razlika u broju priloga objavljenih 2010. i 2013. godine. Djeca se, kao jedna od najslabijih skupina u društvu, rijetko mogu izboriti za svoja prava, ukazati na probleme u svojim životima i upravo zato velika odgovornost leži na novinarima koji bi svekoliku javnost trebali upoznati sa svim problemima koji se tiču djece i mladih i pomoći da se djeca više poštuju. Smanjenjem broja priloga o djeci dnevne novine poručuju da im do djece u društvu, do njihovih uspjeha, postignuća, prava, ali i povrede njihovih prava – nije previše stalo.

Rezultati istraživanja pokazali su da analizirane dnevne novine jednako često nisu štitele identitet djece na fotografijama u 2010. i 2013. godini, ali i da su u 2013. godini češće otkrivale identitet roditelja u slučajevima u kojima bi on trebao biti zaštićen. Naime, rezultati istraživanja pokazali su da su 2013. godine *Večernji list* i *Jutarnji list* otkrili identitet roditelja i članova obitelji na fotografijama u čak 40,5 % priloga u kojima je on zbog tematike priloga trebao biti zaštićen. 2010. godine zabilježeno je 25,3 % takvih priloga, što ukazuje na porast neprimjerenog izvještavanja o djeci u dnevnim novinama, barem kada je u pitanju grafička oprema priloga. Time je djelomično potvrđena i jedna od postavljenih hipoteza. Težak propust zabilježen je u *Jutarnjem listu* prilikom izvještavanja o slučaju roditeljskog zanemarivanja i zlostavljanja djevojčica u Slavonskom Brodu. Taj je događaj tjednima plijenio pozornost javnosti. Iako su u gotovo svim priložima zaštitili identitet cijele obitelji, pa tako i djece, *Jutarnji list* objavio je 9. siječnja 2013. godine prilog „Curicu je majka zanemarivala, a moj sin je to slikao i odnio u Centar...” u kojem su objavili fotografiju bake zlostavljanih djevojčica. Time su neposredno otkrili i identitet cijele obitelji.

¹⁵ Od 112 priloga u kojima je djetetov identitet bio otkriven.

¹⁶ U priložima o djeci u prvih šest mjeseci 2010. godine *Večernji list* i *Jutarnji list* su u 39,8 % priloga otkrili naziv škole, odnosno vrtića koje dijete polazi. U *Večernjem listu* objavljeno je 36,9 % takvih priloga, a u *Jutarnjem listu* 46,9 %.

¹⁷ Od 112 priloga u kojima je djetetov identitet bio otkriven.

¹⁸ Rezultati istraživanja pokazali su i da analizirane dnevne novine često otkrivaju naziv mjesta u kojem dijete živi, čime, uz ostale informacije koje navode u priložima, neposredno otkrivaju i identitet djeteta. Zabilježeno je 78,3 % takvih priloga. U *Večernjem listu* je u 82,8 % analiziranih priloga objavljeno i ime mjesta u kojem dijete živi. U *Jutarnjem listu* ime mjesta zabilježeno je u 67,2 % ukupnog broja analiziranih priloga tog dnevnog lista.

Tablica 5. Hipoteze istraživanja

Hipoteze istraživanja	
Večernji list i Jutarnji list češće otkrivaju identitet djece u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine u odnosu na isto razdoblje 2010. godine.	Nije potvrđena
Večernji list i Jutarnji list u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine izvještavaju o djeci češće nego u istom razdoblju 2010. godine.	Nije potvrđena
Večernji list i Jutarnji list u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine otkrivaju identitet djece i njihovih roditelja na fotografijama češće nego u istom razdoblju 2010. godine.	Djelomično potvrđena
Večernji list i Jutarnji list u razdoblju od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine otkrivaju identitet djece u tekstu češće nego u istom razdoblju 2010. godine.	Nije potvrđena

Pomalo neočekivani rezultati pojavili su se kod analize otkrivanja identiteta djece u tekstu. U 2013. godini zabilježeno je 14,3 % slučajeva u kojima su *Jutarnji list* i *Večernji list* otkrili identitete djece u prilogima o djeci koja su žrtve, počinitelji ili svjedoci zlostavljanja ili nasilja ili su to članovi njihovih obitelji. U istom razdoblju 2010. godine zabilježeno je 23,5 % takvih priloga, što pokazuje na veću osjetljivost urednika prilikom izvještavanja o djeci. Tim nalazom nije potvrđena jedna od postavljenih hipoteza. Pozitivan je pomak uočen i u *Večernjem listu* i u *Jutarnjem listu*. Rezultati istraživanja pokazali su da su *Večernji list* i *Jutarnji list* češće izravno (navođenjem punog imena i prezimena djeteta) otkrivali identitet djeteta u 2010. godini nego u 2013. godini. Uočeno je i da su 2013. godine dnevne novine češće otkrivala identitet roditelja. U 2013. godini zabilježeno je 70,8 %, a u 2010. godini 63,3 % takvih slučajeva. Ovo su samo neki od tih priloga: „Unučić na ulici vrištao usred noći: 'Pomozite, izgorjet će mi baka!'“ s nadnaslovom „Nova tragedija đakovačke obitelji Sindičić“ (*Večernji list*, 4. siječnja 2013.); „Majka: Dečki su svađu odlučili riješiti šakama“ s nadnaslovom „Majka M.P.K. – koji je ozlijedio Valentina Celinića tvrdi da su obojica odgovorni“ (*Večernji list*, 23. veljače 2013.); „Šest godina ćelije: brutalno silovao nećakinju pa bio u bijegu 11 dana“ s nadnaslovom „SEKSUALNI PREDATOR Ivo Kezele već je odslužio dvije godine zbog silovanja“ (*Večernji list*, 21. veljače 2013.); „Zbog zlostavljanja vršnjaka u školi mom sinu je dijagnosticiran PTSP“ s podnaslovom „Od onoga što je sin Kristijana Jerena proživljavao strašnije je da su u školi roditelju nudili novac da o svemu šuti“ (*Jutarnji list*, 27. ožujka 2013.).

Analizom priloga o djeci koji su objavljeni u *Večernjem listu* i *Jutarnjem listu* od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine tek smo djelomično potvrdili hipotezu da analizirane dnevne novine češće otkrivaju identitet djece i njihovih roditelja na fotografijama u odnosu na isto razdoblje 2010. godine. Naime, istraživanjem je utvrđeno da *Večernji list* i *Jutarnji list* 2010. i 2013. godine jednako često nisu štitili identitet djece na fotografijama u slučajevima u kojima je on trebao biti zaštićen, ali i da su češće u 2013. otkrivali identitet roditelja na fotografijama. Time je opovrgnuta i glavna hipoteza istraživanja o češćem otkrivanju identiteta djece u dnevnim novinama.

ZAKLJUČAK

U razdoblju od 2010. do 2013. godine u Hrvatskoj se mnogo radilo na promociji dječjih prava i ukazivalo na nužnost njihova poštivanja, prije svega u medijima. Objavljeno je i važno istraživanje o načinu izvještavanja o djeci u hrvatskim dnevnim novinama koje je pokazalo da se dječja prava često krše, odnosno da mediji otkrivaju identitet djece u slučajevima u kojima bi on trebao biti zaštićen. Iako je navedeno istraživanje iz 2010. godine potaknulo mnoge na raspravu o zaštiti dječjih prava, a svrha je istraživanja bila da se potaknu promjene i prestane s kršenjem dječjih prava, to se nije dogodilo. Rezultati istraživanja provedenog od 1. siječnja do 30. lipnja 2013. godine pokazuju da najnakladnije dnevne novine *Jutarnji list* i *Večernji list* i dalje često otkrivaju identitet djece u slučajevima u kojima bi on trebao biti zaštićen, prije svega na fotografijama. Naime, 2013. i 2010. godine analizirane dnevne novine jednako često nisu štitele identitet djece na fotografijama u slučajevima u kojima je on trebao biti zaštićen. No, 2013. godine uočeno je manje slučajeva otkrivanja njihova identiteta u tekstu. Unatoč tome, i dalje je broj slučajeva velik.

Navedeni rezultati pokazuju da dok god nadležne institucije ne počnu raditi svoj posao i nadzirati provođenje zakonskih odredbi, nastavit će se kršenje dječjih prava. Pretpostavka je i da većina novinara nije svjesna kakve posljedice može izazvati neprimjerenost izvještavanje o djeci, zbog čega su potrebne radionice i seminari za one novinare koji najčešće o djeci izvještavaju. Osim dodatnog educiranja samih novinara, potrebno je educirati i roditelje koji često, kako bi ukazali na propuste nadležnih institucija, novinarima dopuštaju da otkriju identitet djeteta (Kanižaj, 2009: 72). Ponekad su i sami roditelji ti koji pozivaju novinare i pritom ne razmišljaju o posljedicama koje bi se mogle dogoditi. Bez edukacije onih najvažnijih aktera – novinara i roditelja, ali i bez provođenja nadzora nad poštivanjem zakonskih odredbi, nemoguće je očekivati promjene i veću zaštitu dječjih prava u medijima.

Literatura

- >Alaburić, Vesna (2002) Mediji vs. privatnost – kritička analiza hrvatskoga civilnog i kaznenog zakonodavstva, *Hrvatska pravna revija* 2: 1-17.
- >Ciboci, Lana, Jakopović, Hrvoje, Opačak, Suzana, Raguž, Anja i Skelin, Petra (2011) Djeca u dnevnim novinama. Analiza izvještavanja o djeci u 2010., str. 103-166, u: Ciboci, Lana, Kanižaj, Igor i Labaš, Danijel (ur.) *Djeca medija. Od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- >Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10).
- >Gabelica Šupljika, Maja (2009) Psihološki aspekti prikaza djeteta u medijima, str. 19-32, u: Flego, Maja (ur.) *Zaštita privatnosti djece u medijima – Zbornik priopćenja s tribine*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- >Holsti, Ole R. (1969) *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- >Jelić, Ivana i Ružić, Nataša (2007) *Prava djeteta i novinarska praksa – iz perspektive ljudskih prava. Priručnik napravljen za potrebe Regionalne kancelarije UNICEF-a za Centralnu i Istočnu Evropu (CEE/CIS)*. UNICEF, Dublin Institute of Technology.
- >Kanižaj, Igor (2009) Mediji na rubu zakona, str. 63-76, u: Flego, Maja (ur.) *Zaštita privatnosti djece u medijima – Zbornik priopćenja s tribine*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.

- >Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12).
- >Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ, br. 15/1990; Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/1993.
- >Korać, Nada i Vranješević, Jelena (2005) Slika deteta u medijima Srbije, str. 153-178, u: Zgrabljčić Rotar, Nada (ur.) *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: Mediacentar Sarajevo.
- >Krippendorff, Klaus (2004) *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- >Labaš, Danijel i Ciboci, Lana (2011) Afera Indeks – u središtu pozornosti medija i javnosti, *Medianali* 5 (9): 1-40.
- >Medijske inicijative / Media Plan, UNICEF (2010) *Godišnja analiza sadržaja izvještavanja medija o socijalnoj problematici djece*. Sarajevo: Medijske inicijative, UNICEF.
- >Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (NN, MU 12/93).
- >Opća deklaracija o pravima čovjeka (NN, MU 28/96).
- >Plenković, Mario (1993) *Komunikologija masovnih medija*. Zagreb: Barbat.
- >Pravobranitelj za djecu (2007) *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- >Pravobranitelj za djecu (2006) *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- >Prekršajni zakon (NN 107/07, 39/13, 157/13).
- >Ustav Republike Hrvatske (NN 85/10).
- >Vlainić, Marta (2012) Kako hrvatske dnevne novine izvještavaju o djeci: analiza sadržaja Jutarnjeg i Večernjeg lista, *Medijska istraživanja* 18 (1): 33-59.
- >Zakon o elektroničnim medijima (NN 153/09, 84/11).
- >Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10, 76/12).
- >Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13).
- >Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11).
- >Zakon o sudovima za mladež (NN 84/11, 143/12, 148/13).
- >Zgrabljčić Rotar, Nada (2009) Pravo na privatnost: Standardi za zaštitu privatnosti djece u medijima, str. 33-44, u: Flego, Maja (ur.) *Zaštita privatnosti djece u medijima – Zbornik priopćenja s tribine*. Zagreb: Pravobranitelj za djecu.
- >Zvonarević, Mladen (1981) *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.

THE PROTECTION OF CHILDREN'S PRIVACY IN VEČERNJI LIST AND JUTARNJI LIST 2010-2013: A COMPARATIVE ANALYSIS

Lana Ciboci

ABSTRACT *According to research conducted in 2010 and 2011 (Ciboci et. al., 2011; Vlainić, 2012) children's rights are often violated in Croatian daily newspapers. Since then, the public worked hard on the promotion and protection of children's rights, particularly in the media. The legal protection of children's privacy in the media was increased, as well. The aim of this study is to determine whether the policy of reporting on children in the two most read Croatian daily newspapers - Večernji list and Jutarnji list - has changed, in relation to the first survey conducted in 2010. This paper uses quantitative content analysis in order to determine whether daily newspapers violate children's rights less often and protect their identity in those cases where it is necessary to protect the child's well-being, We analyze all of the articles about children that were published in each edition of the two newspapers, from January 1, 2013 to June 30, 2013, 636 newspaper articles in total. The study found that the newspapers violated the rights of children in the text of the articles more often in 2010 than in 2013. The identity of children in the photographs was revealed equally in 2013 as in 2010. However, in comparison to 2010 in 2013 was recorded more frequent disclosure of the identity of children's parents in the photographs.*

KEY WORDS

CHILDREN, CHILDREN'S RIGHTS, PROTECTION OF PRIVACY, DAILY NEWSPAPERS, VEČERNJI LIST, JUTARNJI LIST

Author Note

Lana Ciboci PhD :: PhD student at the University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences, Croatia :: lciboci@gmail.com